

Fimmtudaginn 28. nóvember 1996.

Nr. 152/1996.

Hulda Þórðardóttir

(Gústaf Þór Tryggvason hrl.)

gegn

Íslandsbanka hf.

(Jón G. Briem hrl.)

Víxilmál. Umboð. Varnir.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Guðrún Erlendsdóttir og Markús Sigurbjörnsson og Viðar Már Matthíasson prófessor.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 24. apríl 1996. Hún krefst aðallega sýknu af kröfum stefnda, en til vara, að sér verði aðeins gert að greiða 20.000 krónur með vöxtum fjögur síðustu árin fyrir uppkvaðningu dóms í málinu. Í báðum tilvikum krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Í málinu krefur stefndi áfrýjanda um greiðslu skuldar samkvæmt víxli, að fjárhæð 732.055,60 krónur, út gefnum 24. febrúar 1995 og ábektum af áfrýjanda, en samþykktum af Úlfari Gunnari Jónssyni, til greiðslu í Iðnaðarbanka Íslands hf. í Reykjavík 27. sama mánaðar. Óumdeilt er, að víxilskjalið hafi verið afhent bankanum 21. janúar 1983 til tryggingar yfirdráttarskuld á tilteknum hlaupareikningi og það hafi þá ekki verið útfyllt, að því er varðar fjárhæð, útgáfudag og gjalddaga.

Áfrýjandi reisir varnir sínar gegn kröfum stefnda á því, að með réttu verði að telja víxilinn hafa verið gefinn út þann dag, sem hún ritaði nafn sitt á hann sem útgefandi, en réttur á hendur henni samkvæmt víxlinum hafi verið fyrndur af þessum sökum á gjalddaganum, sem var færður á hann, – jafnframt, að víxillinn hafi aldrei verið sýndur til greiðslu, enda hafi stefnda verið óheimilt að færa á hann gjalddaga, svo og, að stefndi hafi ekki mátt færa hærri fjárhæð á víxilinn en nam heimild til yfirdráttar á hlaupareikningnum við afhendingu víxilsins, 20.000 krónur.

Í hinum áfrýjaða dómi er greint frá efni yfirlýsingar, sem áfrýj-

andi ritaði undir ásamt samþykkjanda víxilsins 21. janúar 1983 og afhent var Iðnaðarbanka Íslands hf. með víxilskjalinu. Málið er rekið samkvæmt XVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Mótbárur um efni umboðs, sem bankinn fékk með þessari yfirlýsingu, eru ekki meðal þeirra varna, sem áfrýjanda er heimilt að hafa uppi samkvæmt 118. gr. laganna án samþykkis stefnda. Komast því ekki að í málinu mótbárur þess efnis, að með yfirlýsingunni hafi verið takmarkaðar heimildir stefnda til að færa fjárhæð og gjalddaga inn á víxilskjalið, heldur verða slíkar málsástæður aðeins hafðar uppi í endurkröfumáli vegna lögskipta að baki víxlinum.

Víxilskjalið var afhent Iðnaðarbanka Íslands hf. án fjárhæðar, útgáfudags og gjalddaga. Samkvæmt meginreglum víxilréttar hafði stefndi því umboð til að fylla skjalið út að þessu leyti og gera það þar með að fullgildum víxli í merkingu 1. og 2. gr. víxillaga nr. 93/1933. Er áfrýjanda þannig ekki hald í framangreindum vörnum.

Samkvæmt þessu verður niðurstaða hins áfrýjaða dóms staðfest, einnig að því er varðar upphafstíma dráttarvaxta, enda hefur dómnum ekki verið gagnáfrýjað. Verður áfrýjandi dæmd til að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, svo sem í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur skal vera óraskaður.

Áfrýjandi, Hulda Þórðardóttir, greiði stefnda, Íslandsbanka hf., 100.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 30. janúar 1996.

Mál þetta, sem dómtekið var 26. þ. m., er höfðað fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur með stefnu, birtri 21. og 26. apríl 1995.

Stefnandi er Íslandsbanki hf., kt. 421289-5069, Háaleitisbraut 58-60, Reykjavík.

Stefndu eru Úlfar Gunnar Jónsson, kt. 240136-2609, Laugarnesvegi 112, Reykjavík, og Hulda Þórðardóttir, kt. 210227-3779, Laugarnesvegi 112, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda.

Þær eru, að stefndu verði dæmd til greiðslu skuldar, að fjárhæð 732.055,60 kr., ásamt dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 með síðari breytingum frá 27. febrúar 1995 til greiðsludags. Þess er krafist,

að dæmt verði, að dráttarvextir skuli leggjast við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 27. febrúar 1996, en síðan árlega þann dag. Krafist er 2.600 kr. í banka- og stimpilkostnað. Þá er krafist hæfilegs málskostnaðar og gerð krafa um, að vextir af málskostnaði án virðisaukaskatts reiknist frá 15. degi frá uppkvaðningu dóms.

Dómkröfur stefndu, Huldu, eru þær, að krafist er sýknu af öllum kröfum stefnanda, að stefndu verði tildæmdur málskostnaður úr hendi stefnanda auk virðisaukaskatts og að málskostnaðarfjárhæð beri dráttarvexti samkvæmt ákvæðum III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. lög nr. 67/1989.

Af hálfu stefnda, Úlfars Gunnars, hefur hvorki verið sótt né látið sækja þing, og er honum þó löglega stefnt. Verður því samkvæmt 1. mgr. 96. gr. laga nr. 91/1991 að dæma málið, að því er þennan stefnda varðar, eftir kröfum stefnanda í samræmi við fram lögð skjöl og skilríki.

Málsástæður og rökstuðningur stefnanda.

Mál þetta höfðar stefnandi til heimtu skuldar samkvæmt fram lögðum víxli, tryggingarvíxli vegna tékkareiknings nr. 730, að fjárhæð 732.055,60 kr., út gefnum 24. febrúar 1995 og framseldum af stefndu, Huldu, samþykktum af stefnda, Úlfari Gunnari, til greiðslu í Iðnaðarbanka Íslands hf., Reykjavík, nú Íslandsbanka hf., Reykjavík, 27. febrúar 1995. Samkvæmt heimild í lögum nr. 120/1989, sbr. auglýsingu bankastjórnar Íslandsbanka hf. í 8. tbl. 83. árg. Lögbirtingablaðs, útg. 19. janúar 1990, teljist Íslandsbanki hf. aðili þessa máls í síað Iðnaðarbanka Íslands hf. frá 1. janúar 1990.

Stefnandi vísar um kröfur sínar til víxillaga nr. 93/1933, einkum VII. kafla, um fullnustu vegna greiðslufalls, og XVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Vaxtakröfur eru gerðar á grundvelli III. kafla laga nr. 25/1987, sbr. 5. gr. laga nr. 67/1989. Kröfu um virðisaukaskatt á málflutningsþóknun reisir stefnandi á lögum nr. 50/1988.

Stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur. Beri honum því nauðsyn til að fá dóm fyrir skatti þessum úr hendi stefndu. Krafa um greiðslu bankakostnaðar er reist á gjaldskrá stefnanda, staðfestri af yfirstjórn hans með heimild í 39. gr. laga nr. 443/1993 um viðskiptabanka og sparisjóði. Krafa um málskostnað er reist á 1. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991.

Málsástæður og rökstuðningur stefndu, Huldu.

Því er haldið fram, að 21. janúar 1983 hafi stefnda undirritað nafn sitt sem útgefandi víxils án afsagnar til Iðnaðarbanka Íslands hf. Hún hafi jafnframt ábekt hann til framsals.

Víxill þessi hafi verið til tryggingar yfirdráttarheimild á hlaupareikningi nr. 730 við Iðnaðarbanka Íslands hf. Heimildin hafi verið 20.000 kr. Stefnda hafi borið fullt traust til bankans. Allir bankar, þar með Íslandsbanki hf.,

geri nú kröfu um endurnýjun tryggingarvígla, flestir árlega, sumir á tveggja ára fresti. Þessi háttur hafi verið um a. m. k. áratugarskeið. Hafi því engin ástæða verið fyrir stefndu að ætla, að 13 ára löngu gleymt skjal yrði dregið upp á þann hátt, sem hér sé gert.

Stefnda telur, að útgáfudagur sé sá dagur, sem áritun um útgáfu fór fram, og eigi síðar en við eigendaskipti Iðnaðarbanka Íslands hf., og stefnanda. Í báðum tilvikum sé krafan fyrnd.

Skjal það, sem stefndu hafi verið gert að undirrita jafnframt víxileyðublaðinu, sé staðfesting á tímasetningu og að eingöngu sé um að ræða tryggingu fyrir yfirdráttarheimild, en hún hafi verið 20.000 kr. Sú heimild hafi ekki verið hækkuð, enda óhugsandi, að bankinn gæti hækkað heimildina án þess að upplýsa stefndu og óska samþykkis hennar.

Víxillinn hafi aldrei verið sýndur til greiðslu og ekki heimild til ritunar gjalddaga á víxilinn. Sbr. 10. gr. víxillaga hafi stefnandi ekki haft heimild til að setja gjalddaga á víxilinn. Víxilfjárhæð hafi ekki mátt vera hærri en tilgreind var í yfirlýsingunni, þ. e. yfirdráttarheimildin 20.000 kr. Víxillinn sé því ranglega útfylltur af ásetningi stefnanda með tilraun til að hafa fé af stefndu.

Niðurstaða.

Við víxilinn, sem stefnandi reisir kröfur sínar á, er fest yfirlýsing, undirrituð 21. janúar 1983 af stefndu. Í yfirlýsingu þessari kemur fram, að sama dag var Iðnaðarbanka Íslands hf. afhentur víxill, samþykktur og út gefinn af undirrituðum. Víxillinn var óútfylltur (in blanco), að því er varðar útgáfudag, gjalddaga og fjárhæð. Í yfirlýsingunni segir svo m. a.: „Víxillinn er afhentur bankanum til tryggingar lánaviðskiptum okkar við bankann, sem er yfirdráttarheimild á hlaupareikningi nr. 730 og um er samið sérstaklega hverju sinni, og getur bankinn, hvenær sem hann sér ástæðu til, sett útgáfudag og fjárhæð á víxilinn, sýnt hann til greiðslu og innheimt hann á venjulegan hátt, ef greiðslufall verður. Víxilfjárhæðin, sem færð yrði á víxilinn, má ekki varða önnur viðskipti mín í bankanum en tilgreind eru í yfirlýsingu þessari, auk kostnaðar og vaxta af sömu ástæðu.“

Með ofanritaðri yfirlýsingu veittu stefndu bankanum umboð til að rita útgáfudag á víxilinn, og verður ekki fallist á þá málsástæðu stefndu, Huldu, að ábyrgð hennar samkvæmt víxlinum hafi verið niður fallin vegna fyrningar, áður en hann var áritaður um útgáfu.

Eins og greinir í yfirlýsingunni, var víxillinn afhentur stefnanda sem trygging vegna yfirdráttarheimildar á hlaupareikningi. Jafnframt er stefnanda veitt umboð til þess að rita fjárhæð á víxilinn. Mál þetta er höfðað samkvæmt 17. kafla laga nr. 91/1991. Sú málsástæða stefndu, að hærri fjár-

hæð hafi verið færð á víxilinn en heimilt sé samkvæmt nefndri yfirlýsingu, kemst ekki að í víxilmáli. Verður hún aðeins höfð uppi í endurkröfumáli vegna lögskipta að baki víxlinum.

Pegar framangreind yfirlýsing er virt, verður ekki séð, að í henni felist heimild stefnanda til handa til þess að setja gjalddaga á víxilinn, eins og gert var, þar sem umboðið nær einvörðungu til þess að setja útgáfudag og fjárhæð á víxilinn, en gert ráð fyrir, að víxillinn verði sýndur til greiðslu. Telst ritun gjalddagans því ekkert gildi hafa, og ber að líta svo á, að víxillinn hafi verið gjaldkræfur við sýningu.

Samkvæmt 1. mgr. 34. gr. víxillaga nr. 93/1933 ber að sýna slíkan víxil, áður en eitt ár er liðið frá útgáfudegi. Fram lagður víxill ber ekki með sér að hafa verið sýndur til greiðslu. En mál þetta var, eins og áður greinir, höfðað með stefnu, birtri í apríl 1995, þingfestri 4. maí 1995. Telja verður, að framlagning víxilsins í dómi jafngildi sýningu hans. Var ákvæði 1. mgr. 34. gr. laga nr. 93/1933 þannig fullnægt.

Fram lagður víxill ber með sér, að stimpilkostnaður nam 1.830 kr. Ekki er að finna í skjölum málsins gögn um frekari kostnað.

Samkvæmt framansögðu verða kröfur stefnanda teknar til greina, þannig, að dráttarvextir dæmast frá þingfestingu málsins, og krafa stefnanda um banka- og stimpilkostnað, 2.600 kr., verður einvörðungu tekin til greina, að því er varðar 1.830 kr. í stimpilkostnað.

Samkvæmt 130. gr. laga nr. 91/1991 ber að dæma stefndu til þess að greiða stefnanda málskostnað, sem ákveðst 150.000 kr., og hefur þá verið litið til virðisaukaskatts af lögmansþóknun.

Auður Þorbergsdóttir kveður upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndu, Úlfar Gunnar Jónsson og Hulda Þórðardóttir, greiði stefnanda, Íslandsbanka hf., 732.055,60 kr. með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 4. maí 1995 til greiðsludags, 1.830 kr. í stimpilkostnað og 150.000 kr. í málskostnað.